

Rivning inför nybyggnation på Holmen 5

L2010:586

Holmen

Skänninge stad

Mjölby kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Holmen 5
Socken/stad	Skänninge
Kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2010:586
Digitala fastighetskartans blad	64F 7a SO
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000
Mätteknik	Manuell inprickning
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-2079-2022
Länsstyrelsens handläggare	Caroline Eriksson
ÖM dnr	0137/22
ÖM projektnr	002034
ÖM Intrasisnr	-
KMR uppdragsnr	202200882
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Bostadsbolaget i Mjölby AB
Projektledare	Helén Romedahl
Biträdande projektledare	-
Personal	-
Fältarbetstid	2022-09-07 – 09-14
Totalt undersöktes	848 m ²
Fynd	Nej
Foto	Digitala
Analyser	-
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Rivning inför nybyggnation på Holmen 5

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar	4
Syfte och metod	4
Resultat	7
Avslutande kommentar	7
Referenser	8

Omslagsbild: Rivning av den gamla Konsumbutiken på Holmen. Foto från norr, Helén Romedahl, ÖM

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

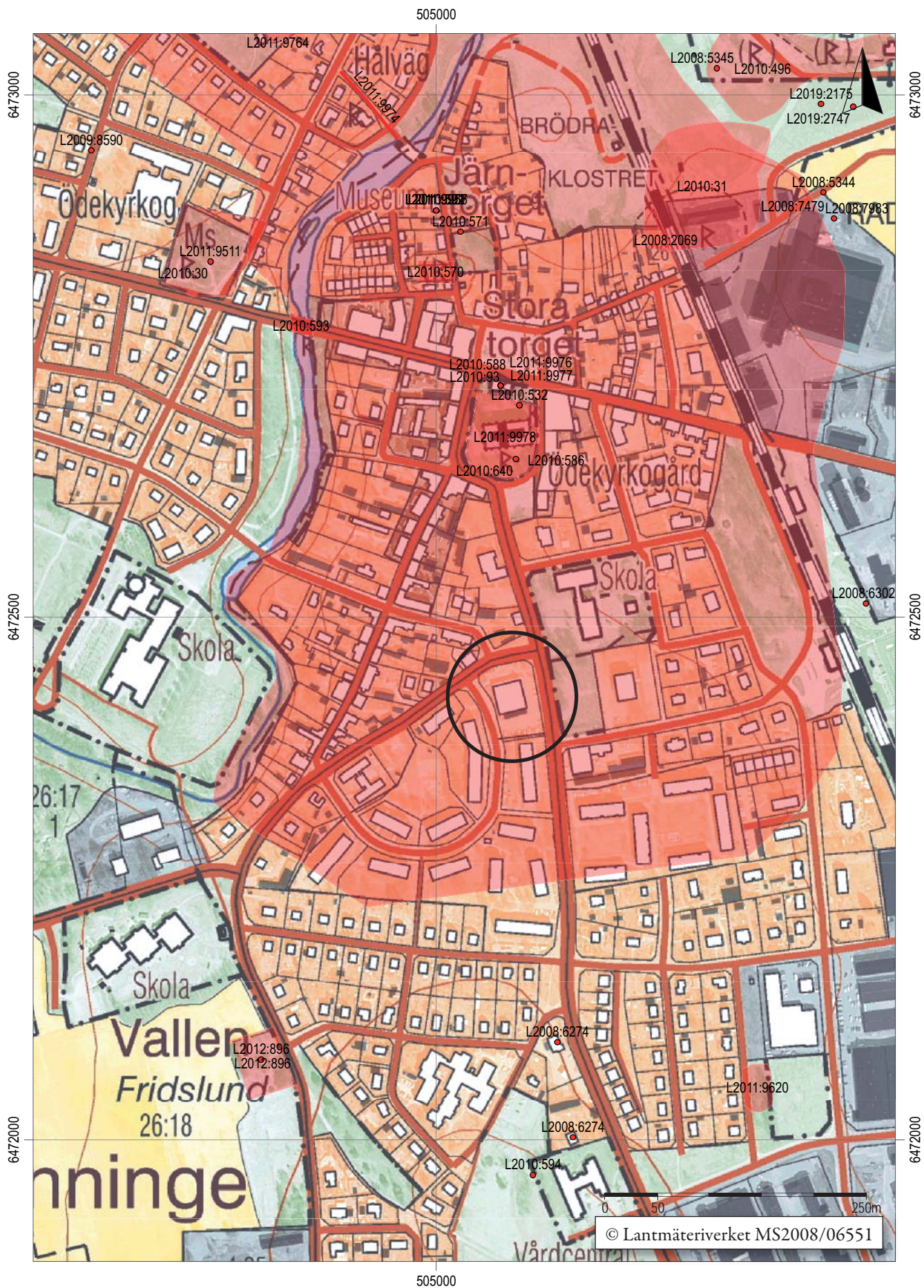
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Under september månad 2022 har Östergötlands museum genomfört en schaktningsövervakning på Holmen 5 i Skänninge stad, inom fornlämningsområdet för Skänninge medeltida och historiska stadslager, L2010:568. Arbetet utfördes i samband med rivningar av den konsumbutik som uppfördes på platsen år 1967. Här planerar sedan det kommunala Bostadsbolaget i Mjölby AB att uppföra en hyresbostad. I samband med rivningarna behövde man också flytta ett elskåp vid byggnadens västra yttervägg. Även detta ingrepp schaktningsövervakades. Schaktningarna berörde endast moderna fyllnadsmassor av sand.

Helén Romedahl

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Under september månad 2022 har Östergötlands museum genomfört en schaktningsövervakning på Holmen i Skänninge stad, inom fornlämningsområdet för Skänninge medeltida och historiska stadslager, L2010:568. Arbetet utfördes i samband med rivningar av den konsumbutik som uppfördes på platsen år 1967. Här planerar sedan det kommunala Bostadsbolaget i Mjölby AB att uppföra en hyresbostad. I samband med rivningarna behövde man också flytta ett elskåp vid byggnadens västra yttervägg. Även detta ingrepp schaktningsövervakades. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. Ansvarig för fält- och rapportarbete var Helén Romedahl. För de arkeologiska kostnaderna svarade Bostadsbolaget i Mjölby AB.

Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar

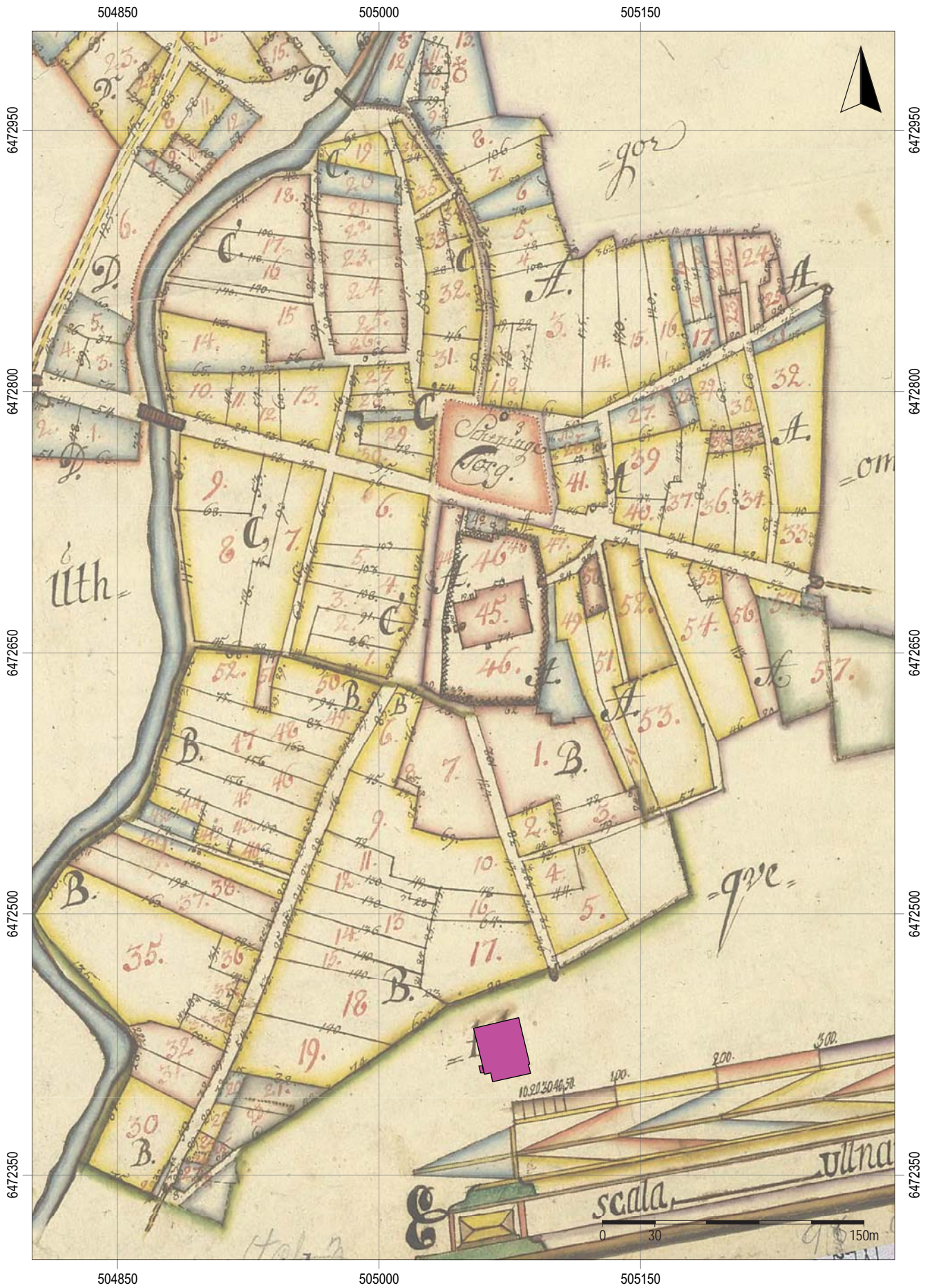
Undersökningsområdet Holmen ligger i den södra utkanten av Skänninges medeltida och historiska stadsområde, L2010:586, se fig 3. Intill passerar den gamla landsvägen mot Mjölby och ca 300 m söderut låg stadens avrättningsplats som gett Mjölbygatan dess tidigare namn, Tjuvgatan (omnämnd första gången 1357). Mjölbygatan och den närliggande Follingegatan har båda sannolikt utgjort de medeltida gatusträckningarna i denna del av stadsområdet. Undersökningsområdet är också beläget drygt 200 m söder om Vårfrukyrkan, vilken omnämns första gången år 1300. Kyrkan räknades under medeltiden som ett regalt pastorat vilket antyder ett kungligt markinnehav i eller intill Skänninge (Hedvall 2013:76f). Holmen omges av kvarteren Skrivaren, Oxdrivaren, Väpnaren och Jarlen inom vilka ett flertal arkeologiska undersökningar har utförts. I korsningen Mjölbygatan-Murgatan visade en arkeologisk undersökning på upp emot 0,9 m tjocka och flerskiftade kulturlager (Feldt 1991b). Vid schaktning för belysning längs med Mjölbygatan har kulturlager av varierande omfattning påträffats. Tre av de undersökta schakten var belägna mitt emot det nu aktuella undersökningsområdet och i dessa dokumenterades bl a upp till 0,3 m tjocka kultur-/odlingslager. Den sterila sanden uppträdde på 0,5 – 0,7 m djup (Feldt 2001). Där konstaterades vidare att kulturlager började uppträda i höjd med Järnväggsgatan för att sedan öka i omfattning närmare stadens centrum.

Vid en arkeologisk undersökning i kv Jarlen 7 (blå markering, fig 4), ca 100 m norr om Holmen, framkom en härd som ¹⁴C-daterades till järnålder. Här fanns också spår efter eldhärjade byggnader från senmedeltid eller nyare tid (Feldt & Lindberg 2002). Inom området för det som idag hyser Lindbladsskolan (Kv Skrivaren) har flera arkeologiska undersökningar utförts (gröna markeringar, fig 4). Dessa grävningar, som finns sammanfattade i den arkeologiska rapporten ”Arkeologi vid Lindbladsskolan 1994–2004 (ÖM2007:55), visade bl a på 0,5 – 0,6 m tjocka homogena och grå sandlager, tolkade som odlingsjord. I de trädgropar som togs upp på skolgården (runda markeringar, fig 4) påträffades bl a stenläggningar och murar av gråsten. I ett lednings-schakt från Mjölbygatan och in på skolgården framkom kulturlagren på ett djup om 0,6 m under dagens marknivå. Här dokumenterades även ett mycket kraftigt brandlager tolkat som avsatt efter nedbrunna hus inne på tomtmark. Den orörda undergrunden inom området uppträdde på ett djup om 0,55 – 1,25 m under dagens marknivå. Lämningsarna inne på skolgården kunde föras till såväl medeltid som till efterreformatorisk tid (Feldt 2007).

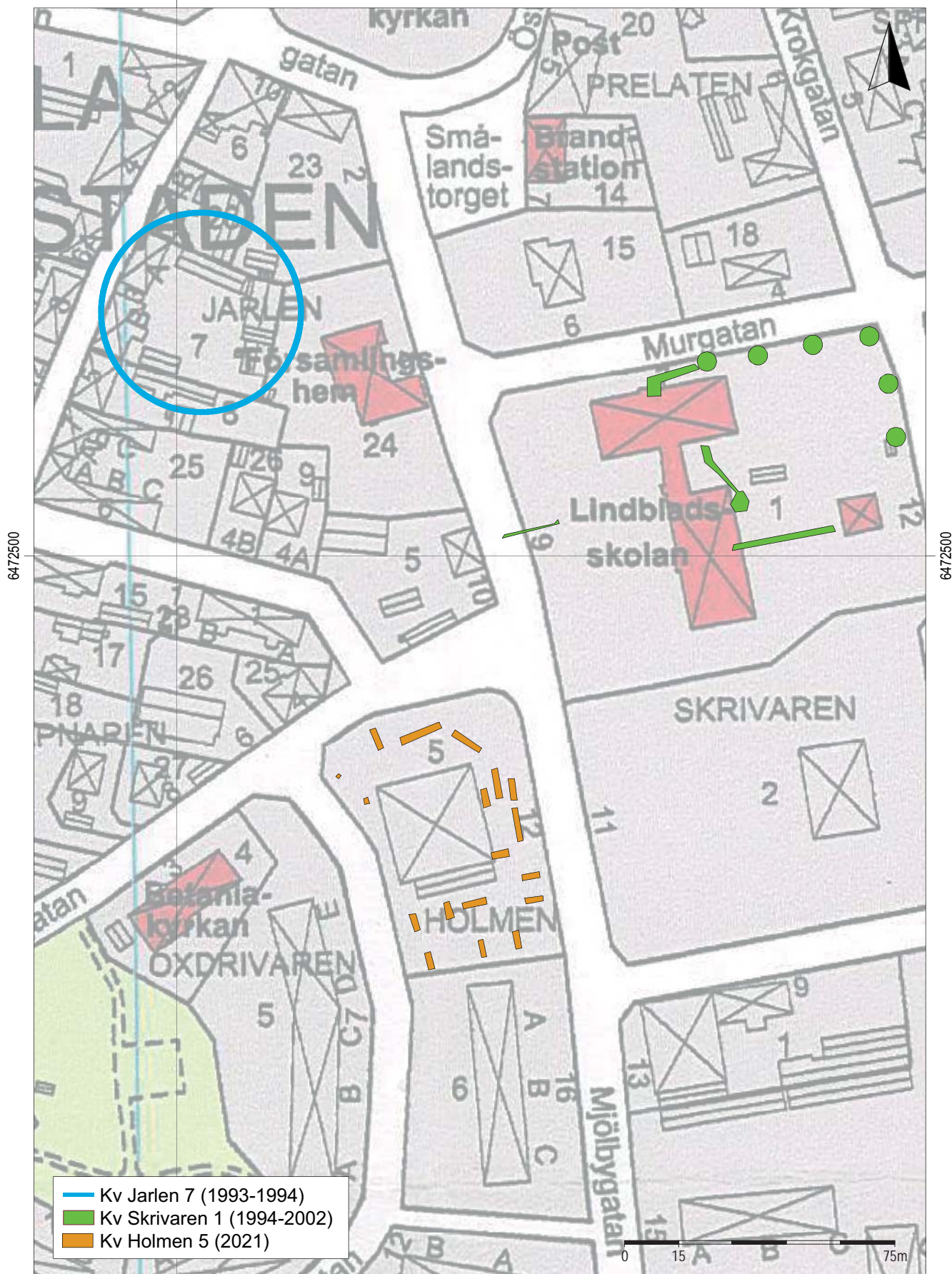
År 2021 gjordes en arkeologisk förundersökning inom Holmen varvid 18 sökschakt drogs upp (orange markering, fig 4). I undersökningsområdets norra och östra delar, utmed Bjälbogatan och Mjölbygatan, framkom lämningar i form av 1 m tjocka kulturlager samt bebyggelselämningar i form av en stenläggning, brand-/raseringslager och en eventuell syll. Tre av kulturlagren kunde med hjälp av ¹⁴C-analys dateras till 1280 - 1397 e Kr. Analyserade jordprover visade bl a på förekomst av odling (stads- och trädgårdsodling) och hantverk (Romedahl 2021).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt undersöka, dokumentera och om möjligt datera berörd del av fornlämningen. Byggnaden, som upptog en yta om 840 m², revs med hjälp av grävmaskin och det gamla butiksgolvet av stenplattor schaktades bort. Schaktdjupet uppgick i allmänhet till 0,7 m. För att komma vidare med rivningarna var det även nödvändigt att flytta ett elskåp vid byggnadens västra långsida, se fig 7, och i samband med detta schakta fram befintliga kablar. Här upptogs ett schakt om 4 x 2 m. Den arkeologiska undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning. Dokumentationsmaterialet i form av fotografier förvaras på Östergötlands museum.

Figur 3. Undersökningsområdet (lila) mot bakgrund av 1713 års karta (LMS D98-1:5). Skala 1:3000.

Figur 4. Lägesmarkeringar av några av de tidigare arkeologiska undersökningar som nämns i texten här ovan.
 Skala 1:1500.

Resultat

Den nu rivna Konsumbutiken upptog en yta på ca 840 m² varav ca 50 m² utgjordes av en källare vid byggnadens södra gavel. Arbetsföretaget bestod i att riva byggnaden samt att schakta bort dess stengolv. Sett från dagens markyta låg stengolvet på ett djup om ca 0,6 m. Golvplattorna var 0,1 m tjocka och utlagda på en plastfilm. Därunder fanns endast fyllnadsmassor bestående av ren sand. Rivningsinsatsen krävde inte större schaktdjup. Fyllnadsmassorna av sand kvarligger. Schaktet vid elskåpet innehöll endast recenta fyllnadsmassor med sand. Kabeln framkom på ett djup om 0,7 m och därefter schaktades det inte vidare.

Avslutande kommentar

Högst sannolikt har omfattande urschaktningar skett i samband med uppförandet av butiken på 1960-talet, och då utan antikvarisk närvaro. Att orörda kulturlager trots detta finns bevarade på ett större djup går inte att utesluta och bör vara något att ta i beaktande inför eventuella kommande exploateringar.

Figur 6. Butikens stengolv var utlagd på en plastfilm och under denna följde fyllnadsmassor med sand. Foto från väster, Helén Romedahl, ÖM.

Figur 5. Rivning av den gamla Konsumbutiken på Holmen. Foto från norr, Helén Romedahl, ÖM.

Figur 7. Schaktet vid elskåpet innehöll endast recenta fyllnadsmassor. Foto från söder, Helén Romedahl, ÖM.

Referenser

Feldt, A-C. 1991b. *Mjölbygatan 6*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Arkivrapport.

Feldt, A-C. 2001. *Mjölbygatan. Stora Vallgatan till Östra Kyrkogatan*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Rapport 2001:82.

Feldt, A-C & Lindberg, M. 2002. *Äldre järnålder och medeltida byggnader i centrala Skänninge*. Arkeologisk förundersökning 1993 och 1994. Kv Jarlen 7, Skänninge stad. Östergötlands museum. Rapport 2002:32.

Feldt, A-C. 2007. *Arkeologi vid Lindbladsskolan 1994–2004*. Östergötlands museum. Rapport 2007:55.

Hedvall, R. Lindeblad, K, Menander, H. 2013. Ett kyrkligt centrum. I: *Borgare, bröder och bönder. Arkeologiska perspektiv på Skänninge äldre historia*.

Romedahl, H. 2021. *Medeltid på Holmen*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Rapport 2021:21.

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

Akt nr D98-1:5 Tomtmätning 1713. Skänninge stad.

Under september månad 2022 har Östergötlands museum genomfört en schaktningsövervakning på Holmen i Skänninge stad, inom fornlämningsområdet för Skänninge medeltida och historiska stadslager, L2010:568. Arbetet utfördes i samband med rivningar av den konsumbutik som uppfördes på platsen år 1967. Här planerar sedan det kommunala Bostadsbolaget i Mjölby AB att uppföra en hyresbostad. I samband med rivningarna behövde man också flytta ett elskåp vid byggnadens västra yttervägg. Även detta ingrepp schaktningsövervakades. Schaktningarna berörde endast moderna fyllnadsmassor av sand.

ISSN 1403-9273

Rapport 2022:47